

Использование загадок и пословиц на уроках и внеклассных мероприятиях.

Учитель начальных классов Ихонькина Л.В.

МБОУ «Микряковская СОШ»

Изучая устное народное творчество дети знакомятся с обычаями, культурой, традицией наших предков.

Загадки появились очень давно и всегда были проверкой не только знаний человека – они требовали наблюдательности, умения видеть в самых обыденных предметах их сходство и различие, требовали способность воспринимать окружающий мир образно, поэтически

Предметом своих загадок народ делал вещи и явления с которыми он постоянно сталкивался в быту и в работе. Земля и небо, явления природы, домашние и дикие животные, убранство избы, утварь, посуда, земледельческая работа – таков основной тематический круг предметов и явлений жизни, охваченной в загадках.

Загадки придумывают люди и по сей день. Это очень увлекательное занятие. Мы тоже на уроках с учениками учимся составлять загадки. Они составляются в краткой и занимательной форме. Чаще всего в загадках содержится перечисленный признак, по которым надо догадаться, о каких предметах или явлениях идёт речь.

Загадки – важный жанр детской литературы, овладение которым способствует умственному развитию детей. Играя в загадки, ребёнок как бы сдаёт экзамен на знания и сообразительность. Хорошо ли он познакомился с окружающим миром? Знает ли он признаки, качества, свойства предметов и явлений?

Загадка – это игра в узнавание, отгадывание, что спрятано и скрыто, что представлено в ином образе. И это нечто нужно не просто узнать, нужно догадаться, отгадать. Отгадка часто рифмуется с загадкой. «Кто в избе рогат?» (ухват).

Многие загадки современные дети и даже взрослые отгадать не могут т.к. ушли из жизни вещи, орудия труда, бывшие предметами загадывания – телега, коромысло, уздечка, седло...

Образность, неожиданность сопоставления, нестандартность мышления – этому учат ребёнка загадки. Они сближают далёкое с близким, неизвестное со знакомым, неведомое с привычным.

В загадках используются разнообразные художественные средства. Многие строятся на сравнении, сопоставлении. «Как снег – бела, Как сажа – черна» (сорока).

Большинство загадок возникло давно, но когда конкретно – трудно определить. Потом они передались из уст одного человека к другому. Другой что – то добавлял своё. Так выдуманное одним человеком стало народным творчеством. Каждая

новая эпоха порождала новые загадки. Однако каждая эпоха не только рождала загадки, но и теряла их.

Разумеется, загадки в нашей жизни занимают не столь важное место, как это было в древности, но их роль остаётся весьма значительной.

Пословица – древнейший жанр устного народного творчества, коротенькая притча. Это осуждение, приговор, поучение.

Пословица – народная мудрость, свод правил жизни, историческая память. О каких только сферах жизни и ситуациях не говорят они, чему только не учат !

Прежде всего в них закреплена общественно – исторический опыт народа. Они воспитывают в человеке патриотизм, высокое чувство любви к родной земле. В пословицах осуждается глупость, лень, хвастовство, восхваляется ум, трудолюбие, скромность. В пословицах широко используется сравнение.

Работаю в начальных классах. Уже с 1 класса дети знают что такое загадка и пословица. Знакомим детей со старинными и новыми загадками. Дети очень любят отгадывать загадки. С загадками и пословицами работаем на уроках чтения, письма , а также на внеклассных мероприятиях.

Чтобы легче было работать, за всё время работы я собирала и записывала загадки и пословицы. Я их разбила на группы. Детей тоже привлекала к этой работе. Они расспрашивали бабушек и дедушек.

Если дети с детства будут знакомиться с устным народным творчеством , то у них развивается речь, мышление, внимание, наблюдательность, развивается кругозор.

Тоны урдымы вольык, кек.

Кырык неркашты ыжга каштеш. (шарык)
Изи шыжарем йыдет – кечет тырым тырла. (мукш)
Кудывичы покшалны якшар калпакан салтак шалга. (аптан)
Вуйжы шеньык, пачшы салко. (ышкал)
Нылыт куштат, шуды выцлы лапам шит. (имни)
Ку выд гыц кукшы лактеш? (комбы)
Хозажым пырта, ордыжым покта. (пи)
Морен ганьы ылам мыньы,
Пылыш кужы – палы тыньы. (кролик)
Ио – ио, ий – ой – йо!
Ныржы гачет коп – коп – коп!. (имни)
Тьотя агыл – пандашан
Кужы, выцкыж шандашан. (кесы)

Шыргышты ылышы йан да кеквла.

Таваржы уке – роа. (шишиты)
Йой Орина цывым ярата. (ырвыж)
Кек, а пушангыш ак шыц. (тыртня)
Лым гыц ошы, сыц гыц шимы. (шагыртем)
Кож лывалны иман мындыра киа. (шулы)
Ангыр лывалны кайыц киа. (рак)
Телым – ошы, кангыжым – луды. (морен)
Сотыгечын амала, йыдым чонгештылеш. (тымана)
Лыпшалаш лидымы сала. (кышкы)

Каштеш, сарна кангыж гач
Шыргы лошты зорник лач
Ынгыжпандым тодыштеш,
Каляпонгым кышкылтеш
Мукш выляат ходыш кен.
Тышкы вуйым шышкылтеш. (моска)

Улы мыньын кышан кого,
Тышкы понгым амат погы. (кенгуру)

Телешат шкымемым пукшаш
Понгым мыньы куштем укшеш. (ур)

Азыремжы мыньын кокты,
Обижаяш итат покты. (рак)

Труем, труем кангыж гач
Сынгем кым шкымемым лач. (кыткы)

Звкръвля лошты царь мынь со,
Мыньым Африкышты мо. (лев)

Шошым тишкы толам да пашашты шолам. (шынгыртыш)

Кого агыл ылам кек
Мырем йога цила век. (шыжвык)

Мынь выд вылны колым вычем,
Мыльы а мыл торок кычем. (колшыре)

Йога мыры нырвла вылны
Эй, йырваш маханьы сылны! (тьыри)
Вуйым луктем – колыштам
Ныр пырцетым шолыштам. (суслик)

Тыдын шужы пишок кужы,
Йыр анжалын, цила ужы. (жираф)

Капем кого, мызге каштам
Нерем шуран, акат каршты.(носорог)

Шолтка пыдам изи молот,
Шыргы логыц юкшым колат. (шишты)

Йал пыжашеш мыным коден

Игыланжы йылым поген
Йалла ак кашт тыды шуку
Та паледа, тиды(куку)

Юк шактымым колыштеш
Цывы мыным шолыштеш
Куш чонгешта тыгыртке
Тиды шымшыр....(шагыртем)

Кандакш ялан, кандакш кидан тырым тырла. (ангыремшы)

Куза, вала, шудым ая, изи ылеш, когон труя. (кыткы)

Ялет кужы – ылат кек,
Тынь веет каят цила век. (тыртня)

Чонгешта – мыра, шынзеш – капая. (капшангы)

Кышты куп – мыньын туп
Выдшы гыцын амат луд
Саслем логеранг дон –
Колышталаш алдок. (жава)

Пачшы тыдын кок велнат –
Анзылнат да шайылнат. (слон)

Толын сусу шошым жеп,
Мыра цила варе... (кек)

Нержы азыр ганьы,
Кожерлашты ыла.
Ужмык торок шылеш.
Тиды кек маханьы?. (важыкнер)

Кавштапичы хадырвла.

Йангдымы йанганым магырта. (охыра)

Шкежы – пыцкемышышты,
Каляпачшы – туны. (морко)

Порт циц халык улы,иктынат лымым ам палы. (охырец)

Сиремжы – ыжаргы, выдшы – якшаргы, колжы – шимы. (арбузо)

Шуды пачаш ыргемым чиэн,
Иктынат полдышыжы уке. (кавшта)

Иктым шындат, луаткоктым лыктыт. (тури)

Ик амасаат, окняат уке, порт циц халык. (когоохырец)

Куза – мынза, куза – мынза. (ымыла)

Цевер мындыра укш мычашты кеча.
Ах, махань итыра!
Качкын анжаш сыгыра. (олма)

Сар, якшаргы, яклакавла
Кечалт шынзыт маклакавла
Тышка ылыны воксе тор
Палем тиды... (помидор)

Шкежы сары да йыргешкы
Пачшы ыцкыж – калян гань.
Ам лык когорак лимешкы
Тотлемешкы сакыр гань. (ревы)

Атыдер.

Вуйжы - ыдышты, пачшы – сирышты. (карка)
Ызак – шоляк иквареш нуштылаш валат. (ведыра)

Мынбым ак качеп, мынь гыцем пасна ак качеп. (савала)

Слопой сасна писты вуйыш куза. (руаш)

Ныл пужы улы.
Каждый кечын стол лошты каеш, но нимат ак кач.(вилка)

Улны – ыраж, кушны – ыраж,
Покшалны – тыл, йыр – выд. (самовар)

Цат элталан, пум намалат,
Камакажым олталалат.
Каштеш коршок мынгеш – анеш
Цыты веле... (коршокпанды)

Кок кыва ваштареш анжен шалгат. (ведыра пылышвла)

Эдемын кап – кылжы.

Шуды шыжарак – акак ик савыц доно каштыт. (уп)

Выц ызак – шоляк со иквареш каштыт. (парнявла)

Порт лепка вылец пел ечы вала. (вуйгорны)

Якшар варашты ош цывывла шынзат. (пу)

Начкы ханга купышты киа,
Нигынамат ак шу. (йылмы)

Кок шумбел ваш анжат
Нигынамат ваш ак лиэп. (сынза)

Мынны кеем, тыды кеа
Мынны шалгем, тыды шалга
Мынны портыш пырем –
Тыды ямеш. (ымылка)

Кок каван ик вуеш кашарга. (ял)

Ик мындыра шым ыражан. (вуй)

Акан кок эргыжын лымышты икань. (кид)

Паша ыштымы хадыр.

Покшалныжы – кыртни, кок мычашышты – пу. (пила)

Шыргыш кеа – солаш анжа, солаш толеш – шыргыш анжа.(тавар)

Вуйжы кымыт, ялжы икты. (шенъык)

Пуан да ак пырыл. (крапля)
Кыртни ушкуж муш пачан. (им)

Кок онгы, кок мычаш покшалныжы – кылымды. (кайыц)

Цилам чикта, шкежы царан каштеш. (им)

Кымалеш, кымалеш, токыжы толеш – вианалт вазеш. (тавар)

Шудым качкам – пуэм нышкемеш,
Ошмам пырылам – эчеат пысемеш. (са)

Йырваш ылшы гишан.

Толмыжым вычена, толеш гынь – шылына. (юр)

Йар гач пугым роальым.(шанавыл)

Шып толеш, урмыж кеа. (лым)

Киддымы, ялдымы – рисуя. (ушты)

Шке ак кай мугырен – мугырен иагыра. (хыдыртыш)

Ныр покшалны ош шалаша кыдалыштеш. (поран)

Вуй йырем портеш, кычен ам керд. (мардеж)

Йывырт толеш – урмыж кеа. (тел)

Выдыш пиштем, выд лывалкы ак валы,
Тылыш пиштем, тылеш ак йылы. (и0)

Земля хала кловой одеял доно леведмы. (пылгом)

Выд гыц шачеш, выд гыц лудеш. (лым)

Портвуйышты ыражын кавашты киа. (шыдырвла)

Шим ышкал кечым сынген. (пыл)

Телым мытык, кангыжым кужы. (кечы)

Ак кыргыж, ак кыдал, изш веле. (пыл)

Шым цыреан выдваражы
Пиш цеверын каеш пацын. (шанавыл)

Киддымы, ялдымы – капкам пачеш. (мардеж)

Ма йыдым веле каеш? (шыдыр)

Шыргы гыцат кукшы, соты гыцат соты. (кечы)

Кангыжым цара вуяшынза
Телым ош калпакым чиа. (тангата)

Кымдыкеш пырсам удымы. (шыдыр)

Порт вылнем кышал тарелка шынза. (тылзы)
Тыл агыл, а ырыкта. (кечы)

Луаткок кек, каждый кекын ныл шылдыр

Каждый шылдырышты шым пын. (и, тылзы, арня)

Икты йора, весы йуэш,
А кымшы ыжарга да кушкеш. (юр, земля, шуды)

Кангыжым мыжарым чиа, телеш кыдашеш. (шыргы)

Ыжар ылышташ сага
Ошын кайыт шервла.
Тидым паллет – агыт?
Ужат гынь переги. (ландыш)

Киддеок, тавардеок ыштымы порт. (карак пыжаш)

Ик кытозы тыжем шарыкым кыта. (тылзы дон шыдырвла)

Ик тумын луат кок важик, выцц кок укш, кымшуды кудлу выц ылышташ. (и, арня, кечы)

Йангдымы качкеш, ку кыча – магырен кыргыжеш. (нужер)

Телет – кангыжет со ик тыгыран. (кож)

Парня кыташ рвезы
Якшар калпакым чиэн. (понгы)

Кангыжым иль ушты телым
Чиаш ик ыргемжы веле.
У и йыде школыш толеш,
Йыржы шуку тетя шолеш.(кож)

Ик тынг, шуку укш
А укшвлаштыжы шуку кек. (пушангы)

Эдемын кычылтмы хадырвла.

Охоница амаса шайылны
Шум шимы юк шакта. (час)

Йангдымы гынят, ирок соок кынбылта. (будильник)

Йангдымы йанганлан попа. (радио)

Вишкыды – выд агыл,
Ошы – лым агыл. (шышер)

Ныл ызак-шоляк ик леваш лывалны ылат. (стол)

Телым онгым кадыртен,
Лым вылецын колталта.
Кангыжымжы пугырген,
Тек лыкышты шалгалта. (ечы)

Шайыц анжаш ак яры,
Анзыц анжаш цилалан яра. (тыгыр)

Ик каля кок пачан. (йыдал)

Ик комбем ныл неран. (кыпцык)
Йангдымы йанганым покта. (тир)

Ваштыр мычкы тишкы толеш,
Ваштыр мычкы кеа пак.
Кышкы тыды анжалеш –
Шу пыцкемыш вик ямеш. (электричество)

Шим полдышым пытыралын
Кловой тылжы чукталт кеш.
Морен пылшым мадыкталын
Пиры лудын орт кемеш. (телевизор)

Портым пишок валгалтара,
Тыдын лымжы кыце вара? (свет)

Кок ял пытыра, шкежы кыдалеш. (велосипед)

Кеа , кеа – корныжы уке. (пыш)

Со каштеш, а варешыжок кодеш. (час)

Ши имниэм когон пысы,
И выдныжы вуйта выса. (коньки)

Кидыш налын - йыралтем,
Да шкымемым торлалтем. (тыгыр)

Изи кечы вуйта кеча.
Охоницан хангашты,
Сотемдара, шокшемдара сусуэмдыш... (лампочки)

Корны мыч кыдалеш пысын,
Мардеж ганьы тыды выса.
Араважы ак порд шкетын,
Ялвла сартат пыт кок вецын.
Анжен веле кодыт йалет,
Ма техеньы тиды паллет? (велосипед)

Ну ташкалтыш, вот ташкалтыш!
Шокты веле тынь ташкалын,
Транспортерла лач шкеок
Куш кузыкта тынамок.
Шуды веле ышташ мам
Лукта, валта хоть – кынам. (эскалатор)

Тангыж покшалны ышкал лавыжеш. (пароход)
Кым лыкан ангашты
Шуку йиш кек мыра. (карш)

Ныл мангы вуйышты порт шынза
Тышты миллион халык ыла. (уля)

Пындашдымы пецкашты цицок пай. (шаргаш)

Кок сола лошты кого кышкы киа. (корны)

Ши комбем чонгешта
Паштекшы мамык веле кодеш. (самолет)

Сола гыц солашкы шыртым шыпшмы. (светмангы)

Сала доно ак поктеп
Шыльым ак пукшеп,
Кыралмыжы годым

Шым плугым шыпшеш. (трактор)

Кеа слонла шурны ло дон
Олымжым ышмашкы тодын,
Ире пырцым пырхалта. (комбайн)

Мынь нимат ам кычал
Рокым пыргедам да намалам
Рокым пыргедам – газ корным ыштем. (экскаватор)

Ик орл, шуку укш
Цилан порт мычкы каштыт, сукым погат. (ваштыр)

Ши имниэмын нержы какляка. (велосипед)
Тыртня портым стройымашты
Куш кырпыцым луктен каштеш. (кран)

Улы тыдын сынза кымыт.
Кечы мычкы йылат ныны
Тышлаш келеш, кыды пытька,
Лудде корны гачет мытькы. (светофор)

Кечем со выд вылны,
Кечы пелта проц..
Нуштылалнем мыньы
Ам линжы ньоц. (кывер)

Межа пуд оно ышталтын,
Ныржы ши доно валгалтеш. (окня)

Тыменьшын хадырвла.

Урокым тынгалеш да пытара. (звонок)

Пушангы агыл – ылышташан,
Тыгыр агыл – ыргымы,
Эдем агыл – тымда. (книга)

Курымжым со сира –
Мам сира ак палы. (ручка)
Изи ящик гыцын салтак
Тышкы – тишкы анжен лакты.
Ош пумага вык шагальы,
Ыштен кодыш шуку палым. (карандаш)

Халык шаявла.

Шачмы вар, туан сандалык гишан.

Шачмы вар гыц шергакан нимат уке.
Шачмы варым эдем агыл, йанат ак монды.
Шачмы вар – ава, тыдым йанг вашт яраты.
Шачмы вар цилалан шергакан.
Туан варым ав семынь переги.
Кышты ма уке ылына, тышты со яжо.
Шачмы сандалык –ава.
Ават ганьы сандалыкетым яраты, атят ганьы переги.

Первишы да кызытшы ылымаш гишан.

Тошты ум сынга.
У ылымашын у сыр, у ылымашын у овуца.
Халыкым ужде, ылымашым ат уж.
Ылымаш – праник агыл.
Ылымаш дон иктор кеет гынь,шанымашкет шоат.
Перви паян улыжы доно, а укеан йоным мон мыштыммыжы доно ылен.
Темшы шужышы гишан ак шаны.
Кем уке годом йыдалат кем ганьок.
Уке со улан лиаш шана.
Налаш куштылгы, пуаш нелы.
Худам ужде, яжон яжожым ат ынгылы.
Пуры дон худам йылеок ат монды.

Ныр паша гишан.

Мам удет, тыдым тыредат.
Ик кангыж кечы тел гач пукша.
Самшуды лозш шурны ак куш.
Худа вырлыкаш гыц яжо шачышым ит вычы.
Лым шукуы – кинды шукуы.
Кинды – цилалан вуй.
Кинды – ылымаш ви.
Кинды шортныы гыцат шергы.
Кинды улы – мырат лиэш.
Кинды –тиды ылымаш.
Кинды – санзал гыц кого ит ли.
Нырым яжон пышкыдемдет – сусекыш шукуы киндым оптет.

Ин жепшы, порту да игечы гишан.

Ышан эдем кангыжымок тел гишан шана.
Шошым дон кангыж телым пукшат.
Мардежде ылышташ ак тарваны.
Игечы весы гынь, кекшат весы.
Шошым ат пужалт гынь, телым ат ыры.
Жеп мамнам ак вычы.
Шыргы – мамнан пайдана.
Уарня годым лыман – шуды годым начкы.
Шошым пашам изи пашаэш шотлет гынь, шыжым кого самынеш кодат.
Шошым пеледышыжы доно, шыжы кыцкыжы доно шышыл.
Шыргы – пылышан, ныр – сынзаан.
Сентябрь ушту да темшы.
Шыргы йангым сусуэмда.
Майын шудат пукша.
Шошым кечы идалыкым пукша.
Шошым нужголат пачшы доно им пыдырта.
Шошым лым лывец шуку паша шылен лактеш.
Май шыргым чикта.

Икышын ылымы гишан.

Яжо тангым моаш ясы, ямдаш куштылгы.
Хыдыртышат ышкет ылшы пушангым роалта.
Халык шывалеш гынь, йар лиэш.
Ышке верцет махань кымылан ылат, тангетланат техень кымыланок ли.
Эдемлан палшымы выдеш йоген ак ке.
Цилан икты верц, икты цила верц.
Мамнан цашна ышкымнан кидышты.
Пурь танг гыц шергы нимат уке.
Икышын ылымашты – ви.
Пушангы пушангылан уана, эдем – эдемлан.
Яжо тангым нелы годым паллет.
Пурь шамак шортныы гыцат шергы.
Шуды тангалан сусу ит ли, шуды танглан сусули.

Палымаш да мыштымаш гишан.

Палымашты – сила.

Ик ыш яжо, коктыт эче яжорак.

Книга – сек паян тос.

Шым гана висы, ик гана пыч.

Тыменьмашты – сила.

Тыменьде анзыкы ат ке.

Шуку ылышы агыл, шуку тыменьшы шукум пала.

Тыменьшы эдемлан йыдымат лудыш агыл.

Мыштышы эдемым циланат шотеш пиштат.

Цацен цила налат, а орканен цила ямдет.

Паша гишан.

Мам удет, тыдым тыредат.

Пашалымы годым каракым ит шотлы.

Ялахай ик пашамок кок гана ышта.

Паша ылымашым сылнештара.

Ир кынбылшы цила ыштен шокта.

Ылымаш пуры пашалан пумы.

Ире эдемын пашажат ире.

Паша – тынбын тангет, ялахай – тынбын тышманет.

Изи паша гыцок кого паша лиэш.

Паша кап – кылым цаткыдемда, паша ышым цымыра.

Яжо паша кок куры мыла.

Эдемым паша лымлештара.